

Tema X-ORD

Hjemmet

**Fest-
KAKER**

Anne Lise fant pappas grav i Russland

Slottsbesøk i Sörmland

STRIKK
til store
og små

- ★ Kryssord
- ★ Sudoku
- ★ Quiz

Spennende oppgaver!

VINN
supre
premier

**Ekstra
GIGANT-X**
84 x 60 cm

Opplev vakre Sörmland

Skatter og opplevelser

I vakre Sörmland, ikke langt fra Stockholm, kan du finne ro i det unike parkanlegget på Ericsberg slott. På renessanseslottet Gripsholm finner du – overraskende nok – Europas beste samlinger av veteranbiler og jukebokser.

GRIPSHOLM KONGELIGE SLOTT fra renessanseperioden sto ferdig i 1537. I 1890 ble det laget til museum, som nå årlig tar imot 65 000 besøkende.

▲ **FÖL DEG SOM EN KONGE:** «Ursäkta Ers Majestät; hos oss er alla gäster kungar», er slagordet for Gripsholm Vårdshus.

Tekst: Ellen Ørnes
Foto: Arne Moe Vindedal

HJEMMETREPORTASJE

◀ **SLOTT MED BRO:** Gripsholm ligger på en øy, og vindelbroen skulle forhindre inntrengere adkomst.

Sörmland er spekket med de skattene vi søker mest, nemlig opplevelser. Landskaps rike historie, og nærheten til Stockholm, har opp gjennom tiden fylt området med slott og herregårder. Mange av dem er i dag åpne for losjerende. Kokkekunsten er på et internasjonalt nivå, og de lokale råvarene høstes rett utenfor døren.

Gripsholm slott

Gripsholm, som er Sveriges eldste kongelige slott, ligger idylliske til i Mariefred ved Mälaren, 45 minutter fra Stockholm. Det tok 10 år å reise slottet som sto ferdig i 1537, og bygningsmaterialer skaffet Gustav Vasa ved å rive Vårfruberga kloster, som lå nokså nærme. Slottet er en treetasjes, sekskantet bygning med fire tårn.

Gustav III, som elsket teater, bygde i 1781 teater i det ene tårnet, som i dag huser verdens eldste teatermuseum. Her oppførtes stykker av Molière og Rousseau, og stykker kongen skrev selv. På 1700-tallet kunne rikfolk til og med kjøpe billetter for å komme og se på at kongen spiste, eller ble påkledd om morgenen. Med sin intime stemning og monumentale form, regnes teateret som et mesterstykke innenfor nyklassisistisk innredningskunst.

For mange har Gripsholm vært fengsel: Katolske fan-

ger etter reformasjonen, og en rekke kongelige som var kommet på kant med sine herskende rivaler.

Opp gjennom 1600- og 1700-tallet bodde det også mange kongeenker på slottet. Den siste som bodde på Gripsholm var Gustav IV Adolf, som satt fengslet her i 1809.

I 1890 ble 65 av rommene i Gripsholm omgjort til museum. Her kan man følge stilartene gjennom rommene, fra renessansen og frem til i dag. Slottet huser også Svenska statens portrettsamling med over 4000 verker fra 1500-tallet frem til i dag. Her henger alle kongelige, samt andre svensker som har gjort seg bemerket opp igjennom århundrene. Museet er en unik opplevelse, og har årlig 65 000 besøkende.

Gripsholms slott har åpent hver dag gjennom sommerhalvåret. (www.gripsholmsslott.se)

TEATERET

som ble bygget av Gustav III i 1781, er i dag verdens eldste teatermuseum som fremdeles står intakt. Kulissene er fra et stykke han selv skrev, der handlingen er lagt til Toscana i 1650-årene.

Landskapet med de mange sjøene gir fantastiske muligheter for naturopplevelser. Nyt en stille kanotur ved soloppgang, en golfrende i imponerende natur, eller en ridetur i skumringen.

Bare å oppleve parken er grunn god nok til å dra til Ericsbergs slott. Parkanlegget er et syn, med barokk- og landskapsarkitektur, oransjeri, og en hagelabyrint som er tro kopi av den berømte labyrinten i Hampton Courts. Hagene bugner av planter og trær fra alle deler av verden. En gartner bruker fire uker bare på å skjære til kantene på den symmetriske plenen. Det gjøres for hånd med spade.

Det nærmere 4000 kvadratmeter store barokkslottet på

▼ **MUSEET:** Den franske karjolen fra 1600-tallet, er visstnok noe finere enn den selveste kongen hadde på samme tiden. Den og mye annet spennende fra slottets historie befinner seg i museet.

▲ **SPARREHOLM SLOTT:** Anna Karinen totalrenoverte den 1700-talls slottseiendommen som hun kjøpte i 1996. Hun driver et allsidig hotell med blant annet hester, golf og matkurs. I museene finnes farens unike samlinger av veteranbiler, jukebokser, sykler og annet.

Unike samlinger

Sparreholms slott ble påbegynt i 1759, og den nåværende eieren, Anna Karinen, har renoverert hele eiendommen etter at hun overtok i 1996. Hun har gjort slottet om til et allsidig hotell med hester, golf, matkurs, og diverse andre arrangementer. For menn er kanskje det største trekkplasteret en utrolig veteranbilsamling, og Europas største jukebokssamling. Her er 160 vakre veteranbiler fra de første biler som ble laget og frem til 1970-tallet, i tipp topp skikk og fullt kjørbare stand, og sykler fra helt siden 1700-tallet. Jukebokssamlingen inneholder blant annet alt som er produsert i Europa og Amerika fra 1937 til 1948.

Museene på Sparreholm er hovedsakelig åpne på sommertid, samt for grupper etter avtale. (www.sparreholmsslott.com)

▲ **VETERAN:** Ford modell A, fra 1903. Bilen som veier 562 kg, har 8 hk, 1685cc motor og to sylindere. Ford Motor Company i Detroit USA ble etablert i 1903, og samme år kom denne første bilen.

▲ **THE PEACOCK:** Perlen blant jukebokserne er Wur-litzer modell 850 fra 1941, populært kalt «The peacock» (påfuglen). Jukeboksen var laget for 24 78-plater. Det var den eneste jukeboksen som var utstyrt med polarisert lys for å få frem fargeeffekten, som da var en helt ny teknikk.

SØYLE-FORMET JUKEBOKS:

Rock-Ola Spectra-vox med høyttaler som er vendt opp, skulle stå midt på dansegulvet. Denne svært sjeldne utgaven ble produsert i 1941-42.

UTEKOS: Gripsholms Vårdshus uteservering er et hyggelig sted å være når solen skinner.

Storslått i Sverige

Gripsholms vertshus

Vis-à-vis Gripsholms slott, finner du Gripsholms Vårdshus. Den flotte gjestegården har vært vertshus siden 1609, og er altså nesten like historisk som selve slottet, som ligger et steinkast unna. I 400 år har folk overnattet og spist godt på det vakre vertshuset, som etter omfattende ombygging har fått lekre rom fulle av antikviteter og blikkfang. Enten du vil spise godt i en av restaurantene, nyte en drink i baren eller et glass på terrassen, så er du like velkommen. Trolig vil du også treffe noen av fiffen fra Stockholm, som har vertshuset som et yndet utfluktssted enten de ankommer med bil eller båt. (www.gripsholms-wardshus.se)

Ericssberg sto ferdig i 1687. Det eies nå av åttende generasjon Bonde, som kjøpte slottet i 1809. Slottseiendommen er på 16 700 hektar, inneholder 500 mindre eiendommer, og er

åsted for både jordbruk, skogbruk, jakt og fiske. Hvert år felles 700–800 dyr, og eiendommen har ikke mindre enn 700 jakttårn. Så har du lyst å jakte en av de fem storvilt-typene

eller kanskje villsvin, så er det bare å melde seg på. Man kan også dra på safari for bare å beskue de flotte dyrene.

Selve slottet på Ericssberg er bebodd, så det er ikke tilgjengelig. Men grupper kan bestille omvisning i slottets flotte barokkapell, og museet hvor man viser frem unike gjenstander fra slottets historie. Blant annet en fransk karjol fra 1600-tallet, som faktisk er enda litt finere enn den svenskekongen hadde på den tiden.

Er dere åtte personer eller flere, kan dere leie de gamle tjenerboligene eller andre hus på eiendommen, og overnatte. Det er omvisninger, mye å se på, og stadig vekk aktiviteter

på den flotte eiendommen. Mens vi besøkte slottet, ble det for eksempel arrangert sverigemesterskap i dressurridning der. Og det er jo et morsomt krydder i en allerede fin opplevelse.

hjemmet@egmont.com

Storslått lunsj

Taxinge slott, Näsby, ca. 6 mil fra Stockholm, er stedet for kakemonser. Her kan du oppleve svenske lunsjbord på sitt beste, med 65 sorter hjemmebakket brød, samt Nord-Europas største kakebord. (www.taxingesslott.se)

▼ **INNGANG:** Gripsholms vårdshus som består av en rekke historiske bygninger, har utsikt rett mot Gripsholms slott.

DU SØTESTE: Litt av det som etter sigende er Nord-Europas største kakebord.

ERICSBURG SLOTT: Barokkslottet Ericssberg med sine nærmere 4000 m² sto ferdig i 1687.

▲ **HØNSEBILDE:** Hönstavlan kalles dette bildet som er malt av J. Pasch i 1747. Bildet viser portretter av Louisa Ulrikas hoffdamer, samt hanen i kurven, hoffarkitekt og kvinnefot Carl Gustav Tessin.

▲ **LØVE:** Den som stoppet ut løven på begynnelsen av 1700-tallet kunne umulig ha visst hvordan en løve så ut. Linda Eida besøkte løven i forbindelse med NRK-programmet «Norsk attraksjon». Løven har også egen facebook-side: Lejonet på Gripscholms slott.

Sörmland turistbyrå

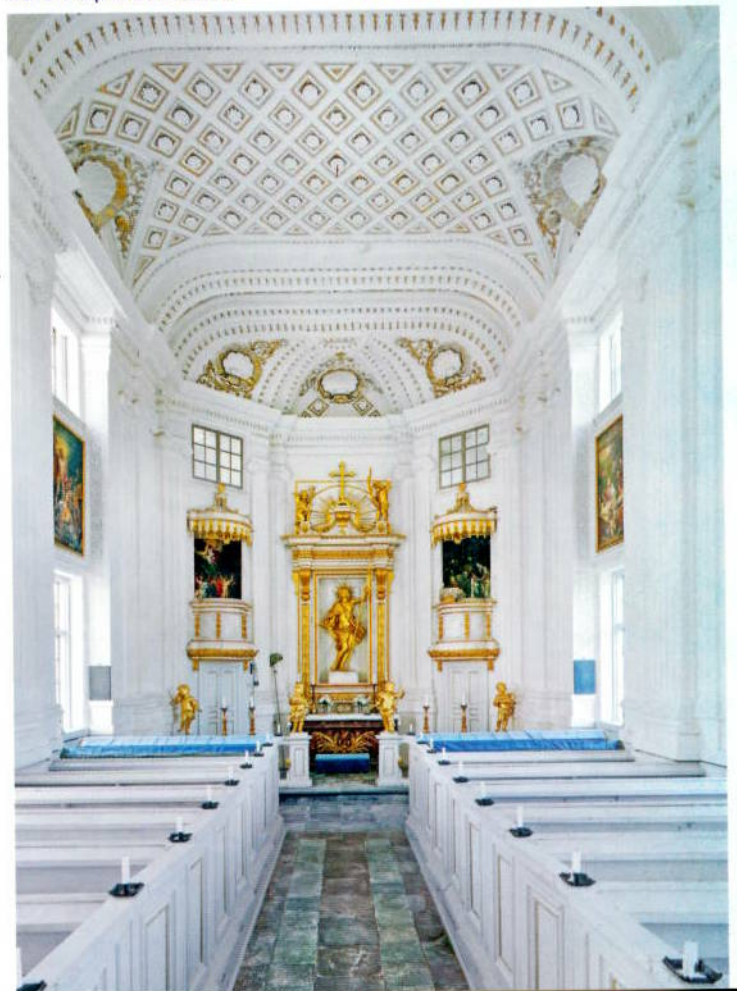
Har du lyst å jakte i Sörmlands skoger, eller bare nyte den eventyrlige naturen fra hesteryggen. Hva med yogapadling i kajakk? En sykkel- eller fottur gjennom Sörmlands vakre landskap, et avslappende spabesøk, spille golf, eller Besøke Malmköping, og bevege deg i miljøet som beskrives i boksuksessen «Hundrearingen som klatret ut gjennom vinduet og forsvant»? Ta kontakt med turistbyrået i Sörmland. (www.visitsormland.com)

Shoppemekka

Vingåker factory outlet, er med sine 5500 m² Sveriges største – og absolutt noe for dem som liker grandios shopping. www.vfo.se

Hellmanska gården i Nyköping er et langt mer idyllisk sted å shoppe. Her finner du spennende småbutikker i pittoreskt miljø. Gården har en ypperlig lunsjkafé med stenovnsbakeri og servering ute og inne. (www.hellmanskagarden.se)

▼ **KAPELLET:** Grupper kan bestille omvisning i det flotte barokkapelet i slottet.

Slott med norsk krigshistorie

Mälsåker slott er et av Sveriges staseligste barokkslott. I 1943 ble slottet kjøpt av den Norske eksilregjeringen i London. Stedet ble kamuflert som politiskole, men i virkeligheten var det treningsleir for tusenvis av norske soldater som skulle settes inn under frigjøringen av Norge. En kald januardag i 1945, fyrte man så hardt at hele slottet tok fyr og ble totalskadet. Etter krigen kom slottet igjen på svenske hender. Restaureringen av slottet pågår for fullt, og stedet er krigsmuseum. Boken «Den glemte armé» forteller litt om hva som foregikk der under krigen.

Morsomt er det også at det var på Mälsåkers slott Astrid Lindgren fikk inspirasjonen til bøkene om Mesterdetektiv Kalle Blomkvist.

Vil du vite mer?
Gå inn på Ericssbergs hjemmeside:
www.ericssberg.se

Besøk også

Östra Sörmlands Järnväg. I Mariefred kan du ta en historisk reise med autentiske damplokomotiver, fra 1890–1920. (www.oslj.nu)